

Täysistunto

Maanantai 9.12.2024 klo 14.03—1.58

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain ja kuntarakennelain 56 a §:n ja 59 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 110/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 27/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 27/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu. Hallintovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

Keskustelu

22.43 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen lyhyesti hallintovaliokunnan mietinnön 27/2024, kuntien valtionosuuslaki. Hallituksen esityksessä on kyse vuotuisesta kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain muutoksesta, jolla säädetään valtionosuusprosentista sekä valtionosuuteen tehtävistä määräaikaaisista vähennyksistä ja lisäyksistä seuraavalle talousarviovuodelle.

Esitys sisältää ehdotukset vuodelle 2025, joten se liittyy vuoden 2025 valtion talousarvioesitykseen. Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentti on lakiehdotuksen mukaan vuoden 2025 alusta 25,02 prosenttia. Valtionosuusprosentti nousee 3,10 prosenttiyksiköllä kuluvan vuoden prosenttiin, joka on siis 21,92.

Kuntien omarahoitusosuus on ensi vuonna 74,98 prosenttia. Muutos lisää valtionosuuksia vuodelle 2025 noin 478,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan yhteensä noin 3,4 miljardia euroa.

Tavoitteena on turvata kuntien edellytyksiä järjestää niiden vastuulla olevat lakisäätteiset palvelut, kuten varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus. Ehdotetuilla muutoksilla ja valtionosuuden lisäyksellä myös varmistetaan TE-uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen toimeenpano sekä lievennetään sote-uudistuksesta johtuvaa kuntien valtionosuusvähennyksestä aiheutuvan muutoksen suuruutta.

Valiokunta painottaa, että hallitusohjelman mukaan valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Hallintovaliokunta tähdentää hallitusohjelman kirjausta siitä, että kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Valiokunta kiirehtii uudistuksen toteuttamista. Myös normien purkua tulee edelleen määrätietoisesti jatkaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

Arvoisa puhemies! Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina. Mietintöön jätettiin kaksi vastalauseetta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen, olkaa hyvä.

22.46 Saku Nikkanen sd: Arvoisa herra puhemies! Nyt käsittelyssä olevassa esityksessä on kyse vuotuisesta valtionosuuslain muutoksesta, jolla säädetään kunnan peruspalveluiden valtionosuusprosentista sekä valtionosuuteen tehtävistä määräaikaaisista vähennyksistä ja lisäyksistä seuraavalle talousarviovuodelle.

Olemme sillä tavalla uuden tilanteen edessä, että ensi vuoden alussa kunnille siirtyvien julkisten työvoimapalveluiden järjestämiseen myönnettävä rahoitus kohdennetaan kunnille peruspalveluiden valtionosuuden kautta. Siksi valtionosuusrahoitus kunnille on kasvamassa. On kuitenkin huomioitava, että tämä rahoitus TE-palveluiden järjestämiseen ei ole lainkaan riittävällä tasolla ja hallitus on pettämässä lupauksensa työ- ja elinkeinopalveluiden kustannusneutraalista siirrosta.

Jotta kunnat eivät joudu heti alkuvuodesta valitsemaan, tekevätkö ne sopeutustoimia työllisyyspalveluista vai jostakin muualta, esitämme valtiolta kunnille siirtyviin työllisyysmäärärahoihin 37 miljoonan euron lisäystä osana kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta.

Muitakin vähennyksiä valtionosuuksiin hallituksen toimesta kohdistetaan. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalveluiden valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys. Tämä maksaa kunnille jälleen ensi vuonna 25 miljoonaa euroa.

Kuntien peruspalveluiden valtionosuuden indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön leikkaus tulisikin tässä kunnille vaikeassa taloustilanteessa perua. Myös normien purkamisen varjolla ollaan kunnilta leikkaamassa noin 23 miljoonan euron edestä, vaikka tosiasiasa kuntien tehtäviä ei vastaavasti vähennetä.

Katsomme, että kuntien rahoitusta ei pitäisi vähentää ilman tietoa vastaavalla laajuudella kunnilta poistettavista tehtävistä. Kannatamme sitä, että kuntien normeja pyritään purkamaan kestävästi. Tämän tulee kuitenkin tapahtua siten, että sekä purettavat normit että vähennettävä rahoitus kulkevat käsi kädessä.

Arvoisa puhemies! Esitän, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen 1 mukaiset lakiehdotukset.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

22.49 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia ja kuntarakennelakia. Kuten tekemämme vastalauseen perusteluissa todetaan, on välttämätöntä, että sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelu-uudistuksen jälkeenkin kuntien edellytykset järjestää ja tuottaa palveluita sekä kyky tehdä investointeja turvataan. Kuntien tietä kohti sote-uudistuksen jälkeistä aikaa on tasoitettava samalla, kun kuntatalouden tilanne on tulevana vuosina hyvin haastava. Helpotusta tilanteeseen ei tuo tosiasia siitä, että hallitus on päättänyt siirtää eteenpäin kuntien kannalta hyvin tärkeän valtionosuusuudistuksen toteuttamista. Päätös uudistuksen siirtämisestä ei ainakaan vähennä kuntien tulevaisuudennäkömien ennakkoinnin monia haasteita. Kiirehdimme uudistuksen valmistelua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

Vuoden 2025 alusta alkaen työllisyys- ja elinkeinopalveluiden järjestäminen siirtyy kuntien vastuulle. Uudistus on kannatettava, sillä sen tavoitteena on tuoda työllisyys-, elinkeino- ja yrityspalvelut lähemmäs kuntalaisia sekä työnantajia. Uudistus ei kuitenkaan voi onnistua ilman valtiovallan aktiivisuutta kuntien tukena uudistuksen toimeenpanossa. Jotta kunnat eivät joudu heti alkuvuodesta valitsemaan, tekevätkö ne sopeutustoimia työllisyyspalveluista vai jostakin muualta, esitämme valtiolta kunnille siirtyviin työllisyysmäärärahoihin 37 miljoonan euron lisäystä osana kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoitusta. Kuntien järjestämisvastuulla olevat tehtävät, esimerkiksi koulutus ja varhaiskasvatus, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalvelut, kaupunkisuunnittelu ja maankäyttö sekä ympäristöpalvelut, ovat edelleen kapenevan kokonaisuuden raamissa. Miten kunnat ja kaupungit pystyvät jatkossa huolehtimaan niin lakisääteisistä edellä mainituista tehtävistä kuin mahdollisesti vetovoimaa lisäävistä erillisistä, asukkaitaan paremmin palvelevista ratkaisuksista? Kuntien tulisi saada valtionosuudet tehtäviensä perusteella.

Arvoisa herra puhemies! Edellä kuullun perusteella kannatan edustaja Nikkasen tekemää vastalause-esitystä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kokko, poissa. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

22.52 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Nyt on merkittävästä kokonaisuudesta kuitenkin kysymys kuntien kannalta, kun puhutaan kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta. Ja jos sanotaan tässä summia, kuntien peruspalvelujen valtionosuus on pikkasen vajaa 3,4 miljardia euroa vuodessa, ja toinen merkittävä valtiontuki on opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuus noin 1,3 miljardia euroa. Tässä on kunnille tulevat merkittävimmät valtionosuudet, ja tässä puhutaan nyt tästä valtionosuusprosentista 25,2. Käytännössä voi sanoa, että kuntien peruspalveluista joka neljäs euro tulee valtiolta, kolme neljästä kunta rahoittaa sitten muilla tavoilla.

Se on hyvä, että tätä päivitetään aika ajoin ja varsinkin nyt, kun tässä on tapahtunut sote-uudistus ja sen jälkirahoitteiset tarkennukset, ja nyt sitten TE-palvelu-uudistus tulee tässä ensi vuoden alusta, joka on tosi merkittävä muutos tässä, ja tämä peruspalveluiden valtionosuus kasvaa 874 miljoonaa euroa. Tästä on seurauksena se rahoitusvastuu, ja siellä työttömyysturvauudistus ja kotouttamislain uudistukset muodostavat tämän 874 miljoonaa euroa, eli merkittävistä siirtymistä on kysymys.

Mutta tämä tilanne kunnissa on erittäin haasteellinen monelta osin tällä hetkellä. Jos arvioidaan sitä, että nyt tässä TE-uudistuksessa, joka tulee voimaan vuoden alusta, Kuntaliitto itse arvioi, että tässä on noin sadan miljoonan euron rahoitusaliijäämä siihen nähden, mitä tässä siirrossa olisi pitänyt tapahtua, se selittyy oikeastansa niillä palvelurakenteilla, koska sieltä viedään niitä kotouttamistyökaluja pois, mutta erityisesti sillä, että työttömyys 2023 on ollut matalammalla tasolla kuin nytten 25, ja sieltä tulee toinen iso asia. Työttömyyden osalta tässä tulee olemaan kunnille merkittävä kuluerä, koska työttömyysturvan tasosta, ansiosidonnaisesta ja peruspäivärahasta, 100 päivän jälkeen kunta maksaa työttömyysturvamenoista kymmenen prosenttia, 200 päivän jälkeen 20 prosenttia, 300 päivän jälkeen 30 prosenttia, 400 päivän jälkeen 40 prosenttia ja 700:n päivien jälkeen 50 prosenttia. Eli tämä tulee olemaan iso tekijä. Kuntien taloudessa erityisesti voi sanoa, että työttömyys tulee heiluttelemaan kuntataloutta todella paljon joko positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan, ja sinänsä talouskasvu ja työllisyyden hoitaminen tulevat olemaan kunnilla erit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

täin isossa roolissa. Tässä ollaan nyt alkutaipaleilla. Tämä TE-uudistus on toivottu uudistus, koska kunnalla on ne työvälineet. On se koulutuksellinen osaaminen siellä taustalla ja koulutuksen välineet, sitten on nämä yritysytteet olemassa ja nyt, kun valtion ja kuntien resurssit laitetaan yhteen, saadaan resursseja lisää. Siinä on monta hyvää asiaa, jotka siinä yhdistyvät. Sitten kunnalla on isompi insentiivi saada sitä työllisyyttä, koska se näkyy sitten kuntataloudessa hyvin positiivisella tavalla hyvin nopeasti. Itse uskon, että tämä uudistus tulee olemaan meille vielä pitkässä juoksussa hyvä, joka tässä pitää tehdä.

Kun tässä edustaja Suhonen jo puhuu valtionosuusuudistuksesta, niin tässä kunnat ovat odottaneet tätä valtionosuusuudistusta vuoden 2026 alusta lähtien. Tätä on siirretty nyt vuodelle eteenpäin 2027:ään, ja tätä tarvitsisi kiirehtiä. Näytti, että valiokuntakin oli tuossa ollut siihen suuntaan lausumassa. Mutta tämä on semmoinen asia, joka kuitenkin pitäisi saada hyvin nopeasti toteutettua, koska silloin pystyttäisiin näitä ajankohtaisia kysymyksiä käsittelemään ja katsomaan. Valtiontalous on tosi tiukka, ja itse en usko, että siihen valtionosuusjärjestelmään tulee hirveästi uutta rahaa, mutta sitä jaetaan varmaan uudella tavalla.

Arvoisa puhemies! Tässäkö oli viiden minuutin aika?

Puhemies Jussi Halla-aho: No, tässä on seitsemän minuutin.

— Tässä on seitsemän minuutin. Minä voin jatkaa sitten.

Eli TE-uudistus, VOS-uudistus ovat tässä tärkeitä asioita, jotka kuntien osalta tulevat.

Sitten tämä 37 miljoonan leikkaus näistä työllisyysrahoista liittyy siihen palkkatuetuun työhön, ja jos tämä on 37 miljoonaa, mitä tuossa on esitetty palautukseksi, niin tämä 25,02 prosenttia olisi 25,49 prosenttia, eli noin puoli prosenttia korkeampi olisi tämä kuntien osuus, eli merkittävästi tapahtuisi muutosta. Kunnat tarvitsisivat kaikki työkalut tämän osalta, kun työllisyyttä yritetään hoitaa. Tässä kokonaisuudessa, jos ajatellaan, että kunnilla ei ole kaikkia työkaluja nyt tällä hetkellä käytettävissään, olisi viisasta, että sille annettaisiin edes resurssit siihen, että voidaan miettiä uudella tavalla.

Joka tapauksessa, arvoisa puhemies, kunnat joutuvat tässä nytten todella tiukkaan ramiin sen takia, että nyt kun kuntien menoista yli puolet perustuu varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja esiopetukseen ja toiseen asteeseen ja jos pitää kunnan toimintoja tässä sopeuttaa, niin ollaan tällaisten asioiden äärellä, ja se tulee olemaan todella vaikea asia. Tämä TE-uudistus on yksistään noin 8—9 prosenttia kuntataloudesta.

Arvoisa puhemies! Jatkan seuraavassa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Joona Räsänen on poissa. — Edustaja Jäntti, olkaa hyvä.

22.59 Aleksi Jäntti kok: Arvoisa puhemies! Tänään käsittelyssä oleva hallituksen esitys koskee vuotuista kunnan peruspalvelujen valtionosuutta koskevaa lainmuutosta. Esityksen tarkoituksena on määrittää valtionosuusprosentit tulevalle talousarviovuodelle. Tavoitteena on vahvistaa kuntien kykyä huolehtia niille kuuluvista lakisääteisistä palveluista, kuten varhaiskasvatuksesta sekä esi- ja perusopetuksesta, jotka ovat suomalaisten arjessa keskeisiä.

Kuntatalouden haasteet ovat viime vuosina kasvaneet, ja tämän vuoksi on tärkeää, että hallitus esittää samalla valtionosuuden lisäyksiä, jotka tukevat erityisesti TE-uudistuksen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen toimeenpanoa. Näin varmistetaan, että kunnat voivat vastata tuleviin uusiin velvoitteisiin ilman, että niiden peruspalvelut vaarantuvat.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2025 alusta kunnat ottavat vastuulleen julkisten työvoimapalveluiden eli TE-palveluiden järjestämisen. Tämä siirto on merkittävä ja tarjoaa kunnille mahdollisuuden vahvistaa elinvoimaansa ja työllisyyden edistämistä paikallisesti. On kuitenkin olennaista, että kuntien resursointi vastaa tätä uutta tehtävää, jotta tavoitteet voivat toteutua. Samaan aikaan esityksessä huomioidaan sote-uudistuksen vaikutukset valtionosuuksiin. Siirtolaskelmien tarkentumisen myötä valtionosuuksien vähennyksiä lievennetään niin sanotun hallituksen sote-kompensaation avulla. Tämä on tärkeä päätös, joka tukee kuntia sopeutumisessa sote-uudistuksen jälkeiseen aikaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä käsitellään myös muita tekijöitä, jotka vaikuttavat valtionosuusprosentteihin. Esimerkiksi peruspalvelujen valtionosuuksien indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön korotusjarru hillitsee valtion menoja mutta vaikuttaa osaltaan kuntien rahoitukseen. Lisäksi esitetään asukaskohtaista vähennystä, joka liittyy kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsimiseen. Tämä on askel oikeaan suuntaan, mutta normien purkamista tulee jatkaa määrätietoisesti, jotta kuntien voimavarat voidaan suunnata tarkoituksenmukaisesti.

On tärkeää huomata, että hallituksen ensi vuoden talousarvioesitys on kokonaisuudessaan lievästi kuntataloutta vahvistava. Tämä on positiivinen signaali, mutta pitkäaikaisen kestävyys takaamiseksi tarvitaan laajempia rakenneuudistuksia.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmää on päivitettävä vastaamaan kuntien uutta roolia, kun sote-uudistus ja TE-uudistus yhdessä muuttavat perusteellisesti niiden tehtäväkenttää.

Arvoisa puhemies! Kuntatalouden pitkän aikavälin kestävyys on ratkaisevan tärkeää ei vain talouden vaan myös suomalaisten palveluiden ja hyvinvoinnin kannalta. Kunnilla on oltava realistiset mahdollisuudet hoitaa niille kuuluvat tehtävät. Samalla niiden uutta roolia elinvoimakuntina on tuettava rahoitusjärjestelmillä ja normien purkamisella.

Tämä hallituksen esitys on askel oikeaan suuntaan, mutta samalla muistutus siitä, että kehitystyötä on jatkettava systemaattisesti ja määrätietoisesti.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen, olkaa hyvä.

23.03 Saku Nikkanen sd: Arvoisa herra puhemies! Kyllähän tämänkin lainsäädännön kohdalla sellainen tunnustettava tosiasia on se, että vaikka tässä nyt edustaja Jännti nostikin, että on valonpilkahdusta kuntien talouteen tällä esityksellä tai tällä hallituksen politiikalla, niin tosiasia on kuitenkin se, että kuntien talous tulee lähivuosina heikkenemään huomattavasti myös tämän hallituksen toimien myötä. On ihan valtiovarainministerin omalla suulla todistettu valtiovarainvaliokunnassa, että kunnilta otetaan, koska kunnilla on siihen varaa. No, kaikilla kunnilla ei todellakaan ole varaa. Ehkä tässä kaupungissa, jossa nyt olemme, olisi hieman enemmän varaa leikata, mutta kyllä suuri osa Suomen kunnista tälläkin hetkellä nostaa veroprosentteja valtavasti. Se kyllä kielii siitä, että tämän hallituksen politiikka käytännössä on sitä, että esitetään ikään kuin itse valtion toimilla sellaista politiikkaa, joka alentaa työn tekemisen verotusta, mutta tosiasiassa, kun leikataan kuntien rahoitusta ja pakotetaan kunnat nostamaan omaa veroprosenttiaan, niin kenenkäs kukkarolle se silloin käy? No, niiden työssä käyvien, eli työn verotusta kiristetään sitten epäsuorasti kuntien kautta. Tämä on ikään kuin sellainen tietynlainen piiloteltu veronkiristys, jota hal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

litus on koettanut vältellä kovastikin tässä julkisessa keskustelussa, mutta ette te meitä täällä oppositiossa tälläkään asialla hämää, sillä kyllä tämä on tunnistettu.

Sen lisäksi, että kuntien taloutta heikennetään ja ikään kuin pakotetaan kunnat veronkorotuksiin, annetaan eittämättä liian vähän rahaa TE-palvelu-uudistuksen järjestämiseen, ja näin järjestetään myös ikään kuin uusi sote-kaaosta koskeva tilanne kuntien muodostamille TE-alueille. Eli kyllä tälläkin tavalla kuntien tilannetta ja myös kansantaloutta kurjistetaan huomattavasti. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

23.06 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos hallintovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokankaalle tämän mietinnön esittelystä, ja tuossa edellä esimerkiksi edustaja Jäntti käytti kyllä varsin oivallisen puheenvuoron teemaan liittyen.

Tosiaan tässä mietinnössähän ja sen pohjana olevassa hallituksen esityksessä on kyse vuotuisesta kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia koskevasta lainmuutoksesta, jolla säädetään valtionosuus- eli tuttavallisemmin VOS-prosenteista seuraavalle talousarviovuodelle. Tämä esitys on merkittävä askel kuntien tehtävien ja niiden rahoituksen tasapainottamisessa. Tämän esityksen tavoitteena on turvata kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset palvelut, kuten varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus. Näiden palveluiden toimivuus on suoraan sidoksissa meidän kaikkien arkeen, ja on välttämätöntä varmistaa, että kunnilla on riittävät resurssit niiden järjestämiseen. Esityksen mukaisilla muutoksilla ja valtionosuuden lisäyksillä tuetaan myös TE-uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen toimeenpanoa.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden alusta kunnille siirtyy vastuu julkisten työvoimapalveluiden eli tuttavallisemmin TE-palveluiden järjestämisestä. On ensiarvoisen tärkeää, että kunnille varmistetaan riittävä rahoitus tämän uudistuksen toimeenpanoon, sillä TE-palvelut ovat avainasemassa työllisyyden parantamisessa ja kuntien elinvoiman vahvistamisessa. On tärkeää, että jokainen Suomeen investointeja suunnitteleva voi tuoda investoinnin toteuttamipaikkakuntaa pohtiessaan luottaa siihen, että paikalliset viranomaiset tulevat tekemään varmasti kaikkensa investoinnin menestyksekkään toteutumisen edistämiseksi.

Samanaikaisesti esityksessä on otettu huomioon sote-uudistuksen siirtolaskelmien tarkentuminen sekä tähän liittyvä valtionosuuksien kompensatio kunnille. Niin sanottu hallituksen sote-kompensatio on tarpeellinen korjaus, joka auttaa kuntia sopeutumaan tähän laajaan rakenneuudistukseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sisältää myös muita merkittäviä toimenpiteitä. Esimerkiksi kuntien peruspalveluiden valtionosuuksien indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön eräänlainen korotusjarro vaikuttaa osaltaan VOS-prosenttiin.

On myös tärkeää huomata, että hallituksen ensi vuoden talousarvioesitys on siis kokonaisuutena kuntataloutta lievästi vahvistava. Tämä on hyvä signaali kuntien kannalta, mutta pitkän aikavälin kestävyys edellyttää varmasti perusteellisempaa, huolellisesti valmisteltua uudistusta. On ratkaisevan tärkeää toteuttaa hallitusohjelman kirjaus kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksesta, jotta se vastaa kuntien muuttuvaa roolia sote- ja TE-uudistusten jälkeen.

Ajattelen, että näissä tilanteissa, joissa Suomi nimenomaan kaipaa investointeja, juuri investointikannusteet kunnilla tulee olla esimerkiksi kiinteistöverotuksen kautta kunnossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

Arvoisa puhemies! Kuntatalouden kestävyys turvaaminen ei ole vain taloudellinen kysymys. Se on myös kysymys palvelujen laadusta ja suomalaisten hyvinvoinnista. Kuntien rahoituksen rakenteiden on tuettava niiden uutta roolia sivistys- ja elinvoimakuntina, jotka toimivat alueidensa kehityksen moottoreina. Samalla kuntien ylimääräistä tehtäväkuormaa on syytä keventää, jotta ne voivat keskittyä nimenomaan näihin ydintehtäviinsä.

Hallituksen esitys on askel oikeaan suuntaan, mutta samalla muistutus siitä, että uudistustyö on oikeastaan käytännössä vasta alussa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

23.10 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Anteeksi, että tulee aika paljon lukuja, kun tämä kuntatalous on enempi lukuja kuin muuta — pitää vähän avata niitä, että saadaan kokonaisnäkemyks, missä tässä mennään.

Ensinnäkin tällä hetkellä arvioidaan, että kuntatalouteen vuonna 2028 kohdistuu vähän yli yhden prosenttiyksikön veronkorotuspaine. Se nähdään jo nyt, että siellä on tällainen veronkorotuspaine, ja se liittyy näihin kaikkiin täällä oleviin asioihin, jotka tässä nyt on tuotu esiin. Tämä on sillä lailla mielenkiintoinen, että kun on keskiarvona yhden prosenttiyksikön korotustarve, niin kuntaverot ovat Suomessa tosi jakaantuneet. 4,6 prosenttia on pienin kuntaverot ja suurin taitaa olla 10,8. Tässä ollaan todella isossa haarukassa, ja sen takia tämä valtionosuusuudistuskin olisi tärkeä, että me saataisiin näitä eri kuntien välisiä eroja tasoitettua. Ja sitten tässä on isona haasteena se, että valtionosuusjärjestelmän pitäisi tukea siinä vaiheessa, kun kunta on menossa supistuvaan suuntaan, sitä muutosta siihen suuntaan, ja taas vastaavasti kasvavaa kuntaa pitäisi tukea siinä kasvussa ja tukea niitä asioita. Tässä on tosi haasteellinen kokonaisuus.

Sitten vielä tästä veroprosenttien erosta 4,6—10,8: Sillä yhdellä prosenttiyksiköllä kunta saa pienimmillään 135 euroa per asukas ja suurimmillaan 450 euroa per asukas. Siinä näkyy tämä kuntasektorin moninainen jako. Tässä on taustalla aika isoja kuntakohtaisia eroja.

Sitten jos katsotaan, mitkä haastavat kuntataloutta lähitulevaisuudessa: Äsken jo mainittiin tämä leikkaus näihin työllisyysrahoihin, ja toinen, isompi leikkaus tapahtui 58 miljoonan osuudella, nämä kotouttamisen määrärahat, jotka tässä muuttuivat, ja se on se määräraha, josta kunnat ovat sitä kotouttamistoimintaa pystyneet tekemään.

Sitten kaikkein suurin asia, jota tässä ei ole vielä käsitelty, liittyy näihin perustoimeentulotukimenoihin kunnissa. Viime vuonna perustoimeentulotuki vuositasona oli 700 miljoonaa euroa. Tänä vuonna se on 800 miljoonaa euroa ja ensi vuonna lähes 1 100 miljoonaa euroa — 1 090 miljoonaa euroa ensi vuonna. Kunnat maksavat tästä puolet, eli noin 400 miljoonan kasvusta kunnille tulee noin 200 miljoonaa menoja lisää tätä kautta. Tämä on iso pommi. Tässä on sen verran viivettä, että tämä kuntien osuus tulee noin kahden vuoden jälkirahoituksella maksettavaksi, mutta joka tapauksessa se on tässä lähivuosina tulossa eteen ja isoina lukuina.

Sitten tässä tuotiin tästä indeksijäädytyksestä, että se on tämmöinen pieni muutos. Tämä yhden prosentin indeksijäädytys on 25 miljoonaa euroa vuodessa, se on sen suuruinen. Byrokratian purkua tässä leikataan ensi vuonna 23 miljoonaa euroa, otetaan suoraan valtionosuuksista pois, vaikka itse byrokratiaa on purettu vasta 3—4 miljoonaa euroa, niin että yli 20 miljoonaa sinne taisi mennä ylimäärästä. Ja sitten tässä on huolestuttavaa se, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

joka vuosi tätä lukua noin 25 miljoonalla kasvatetaan, on sitä byrokratiaa purettu tai ei. Tästä tulee 100 miljoonaa kaiken kaikkiaan, on byrokratiaa saatu purettua tai ei.

Eli täällä taustalla on tämäntyyppisiä asioita, jotka tulevat haastamaan kuntataloutta todella voimakkaasti. Kunnat eriytyvät, ja varmaan joudumme keskustelemaan kuntien tulevaisuudesta nyt sitten laajemminkin, kun tehdään tätä VOS-uudistusta, että onko tästä eteenpäin olemassa yhtenäiskuntamalli vai onko niin, että eri kokoisilla ja eri suuruisilla kunnilla on sitten erilaisia tehtäviä ja joillakin voi olla vähän laajempia, oman kunnan ulkopuolellekin ulottuvia tehtäviä. Esimerkiksi työllisyyden TE-palvelut menevät yli kuntarajojen. Ne ovat kuntien vastuulla tällä hetkellä, ja siinä on hyvä esimerkki, että niitä joudutaan käyttämään hyväksi, että saadaan ne palvelut tasalaatuisesti siellä työssäkäyntialueella hoidettua.

Arvoisa puhemies! Kunnilla tulee olemaan erittäin isot haasteet, ja nyt tässä siirtyy valtiolta tehtäviä kunnille. Kunnat joutuvat sopeuttamaan toimintaansa, ja valtio saa myös tässä säästöjä siihen omaan toimintaansa, kun näitä toimintoja siirretään kunnille. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

23.16 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Kun tässä nyt puhutaan kuntien rahoituksesta ja peruspalveluista ja valtionosuuksista, niin voin tässä yhteydessä vielä tuoda keskusteluun seuraavia asioita:

Kuntien asema ja rooli on muuttunut historiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen toteuduttua. Käytännössä puolet kuntien aiemmista tehtävistä ja rahoituksesta on tällä hetkellä toimintansa käynnistäneiden hyvinvointialueiden vastuulla pääkaupunkiamme Helsinkiä lukuun ottamatta. Yksi asia ei kuitenkaan muutu: kunnissa rakennetaan jatkossakin hyvinvointia ja arjen turvallisuutta kaikille. Sote-uudistuksen jälkeen kuntien on muun muassa rahoitettava investointinsa aiempaa pienemmällä tulorahoituksella, mikä edellyttää kunnilta entistäkin harkitumpaa investointien suunnittelua. Kasvavissa kaupungeissa ja kaupunkiseuduilla investointitarpeet ovat kuitenkin suuret kasvavan väestömäärän vuoksi, ja kuntien talouden ennakointi on haastavaa myös tulevina vuosina. Helpotusta tilanteeseen ei tuo se, että Orpon hallitus on päättänyt siirtää eteenpäin kuntien kannalta hyvin tärkeän valtionosuusuudistuksen toteuttamista.

Kiirehdimme valtionosuusuudistuksen valmistelua, jotta rahoitus vastaa paremmin kuntien nykyisiä tehtäviä. Pidämme tärkeänä, että muuttuneessa tilanteessa kuntien edellytykset järjestää ja tuottaa palveluita sekä kyky tehdä investointeja turvataan. Kuntien tietä kohti sote-uudistuksen jälkeistä aikaa on tasoitettava. Suomen kasvun tukeminen hallitusta kunnianhimoisemmilla toimilla tukee myös kuntien taloutta, sillä ne ovat nykyisessä tilanteessa entistä enemmän riippuvaisia määrittelemistään verotuloista.

Vuoden 2025 alusta alkaen työllisyys- ja elinkeinopalveluiden järjestäminen siirtyy kuntien vastuulle. Tuemme uudistusta, jonka tavoitteena on tuoda työllisyys-, elinkeino- ja yrityspalvelut lähemmäs kuntalaisia sekä työnantajia. Uudistus ei kuitenkaan voi onnistua ilman valtiovallan aktiivisuutta uudistuksen toimeenpanossa. Kuntia on tuettava TE-uudistuksen toimeenpanossa hallitusti, jotta kunnat eivät joudu heti alkuvuodesta valitsemaan, tekevätkö ne sopeutustoimia työllisyyspalveluista vai jostakin muualta. Esitämme valtiolta kunnille siirtyvien työllistämismäärärahojen merkittävää lisäystä.

Arvoisa herra puhemies! Hallitus leikkaa kunnilta valtionosuuksia 23 miljoonaa euroa vedoten normien purkamiseen, jota ei todellisuudessa tapahdu. Toisin kuin hallitus, emme

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

vähentäisi kuntien rahoitusta ilman tietoa kunnilta poistettavista tehtävistä. Kannatamme sitä, että kuntien normeja pyritään purkamaan, mutta tämän tulee tapahtua siten, että sekä purettavat normit että vähennettävä rahoitus kulkevat käsi kädessä. Muutoin normienpurku vain lisää kuntien taloudellisia vaikeuksia. Helpottaisimme kuntien tilannetta siten, että emme kohdista kuntiin peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön leikkausta, mikä parantaa kuntien tilannetta noin 25 miljoonalla eurolla.

Arvoisa puhemies! Jatkan varmaan vielä seuraavassa puheessa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Werning, olkaa hyvä.

23.20 Paula Werning sd: Arvoisa herra puhemies! Hallitus heikentää kuntien tilannetta monin tavoin. Kotoutumiskorvauksia ollaan leikkaamassa peräti 60 miljoonalla eurolla ensi vuonna. Tämä osuu erityisesti juuri niihin kuntiin, joissa on paljon maahanmuuttajia, ja vaikeuttaa kotouttamistyön järjestämistä. Samalla hallituksen tekemät sosiaaliturvaleikkaukset nostavat kuntien toimeentulotukimenoja. Nämä päätökset heikentävät kuntien mahdollisuuksia tarjota yhdenvertaisia palveluja asukkailleen.

Lisäksi hallituksen päätös leikata kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien indeksikorotusta yhdellä prosenttiyksiköllä on kohtuuton. Tämä leikkaus vie kunnilta 25 miljoonaa euroa tilanteessa, jossa jokainen euro on enemmän kuin tärkeä. Leikkaus olisi syytä peruuttaa. Saman hallituksen suunnitelmat vähentää valtionosuuksia 23 miljoonalla eurolla vedoten normien purkuun ovat epä johdonmukaisia. Normien purkaminen ei saa tarkoittaa sitä, että kunnilta vähennetään rahoitusta ilman, että niiltä poistetaan vastaava määrä velvoitteita.

Arvoisa puhemies! On selvää, että kuntatalouden tulevaisuus on vakavan paineen alla. Hallituksen on kannettava siitä oma vastuunsa. Kuntien on voitava tarjota laadukkaita palveluita asukkailleen, ja tämä edellyttää riittävää rahoitusta sekä johdonmukaista ja ennakoitavaa kuntapolitiikkaa.

Kuntia ei saa jättää yksin kantamaan vastuuta hallituksen päätösten seurauksista. Siksi esitimme konkreettisia toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi: työllisyysmäärärahojen lisäämistä, kotoutumiskorvausten leikkausten purkamista, valtionosuusindeksin leikkausten purkamista sekä normien purun ja rahoituksen tasapainottamista. Olisi erittäin toivottavaa, että hallitus kuuntelisi vihdoinkin kuntia ja ymmärtäisi, että vahvat kunnat ovat edellytys toimivalle hyvinvointiyhteiskunnalle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen, olkaa hyvä.

23.22 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Vielä tähän kuntien tilanteeseen, kun äsken viittasin siihen, että vuoteen 2028 mennessä kunnilla on keskimäärin noin yhden prosenttiyksikön veronkorotuspaine ja joka tapauksessa jokaisessa kunnassa varmasti mietitään kaikkia muita toimenpiteitä, ennen kuin veronkorotuksiin mennään, eli se on yleensä viimeisin keino kuntien taloudenhoidossa. Sen takia, kun kuntien menoista yli puolet on esi- ja varhaiskasvatusta ja peruskoulutusta ja koulutukseen liittyvää asiaa ja sitten tulee kulttuuritoimet ja sitten tulee nyt vajaa 10 prosenttia TE-uudistusta, ja kun siinä joudutaan miettimään, mistä tekijöistä sitten saadaan niitä säästöjä aikaiseksi, niin kyllä siellä kuntien peruspalvelujen äärellä ollaan. Se on tässä se huolenaihe, mikä tässä joka tapauksessa on. Kunnat joutuvat tekemään vaikeita talouden tasapainottamisasioita, ja monilla kunnilla se

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

tulee olemaan todella tuskainen tie, erityisesti niillä paikkakunnilla, joissa kasvua normaalisti ei ole.

Sen takia tämä TE-uudistus on nyt kunnille yksi työkalu siihen, että nyt näitä työllisyysasioita on pakko hoitaa todella voimallisesti ja hakea niitä avoimia työpaikkoja ja muita ja saada kasvua ja työllisyyttä aikaiseksi siellä kunnassa kaikella tavalla. Se voi tuoda siihen yhdellä tavalla sitä moottoria, jolla kunta pärjää vähän paremmin. Mutta nämä keinot, joita sitten on, kun näitä säästötoimia on käyty läpi pohjia myöten: sen jälkeen tulevat sitten varmasti nämä veroratkaisut, kiinteistöverot, omaisuuden myynnit ja viime kädessä kuntaveron nosto, jos siihen sitten päädytään. Mutta nämä ovat niitä asioita, jotka jokainen julkinen talous nyt joutuu käymään läpi, ja tässä tilanteessa meillä ainut julkisen talouden osio, joka on positiivinen, on nämä eläkerahastot, ja kuntatalous on vähemmän negatiivinen kuin valtio ja hyvinvointialueet, mutta sekin on negatiivinen. Tällä hetkellä nämä korotuspaineet täällä taustalla ovat.

Eli me joudutaan julkista taloutta tässä sopeuttamaan, mutta kaiken kaikkiaan kaikkien julkisen talouden toimintojen kannalta olisi erittäin tärkeää, että me saataisiin talouskasvua aikaiseksi tähän maahan, ja sitä meidän pitäisi kaikin voimin yrittää tehdä niin monella sektorilla kuin se vain on mahdollista.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

23.25 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä tietysti kun kuntien rahoituksesta puhutaan, niin kukapas muu olisi parempi asiantuntija siitä lausumaan ja sitä kommentoimaan kuin Kuntaliitto. Tuossa kun hallintovaliokunnassa varajäsenenä olen ollut muutamissa kokouksissa paikalla, niin tietysti sitten olen tutustunut näihin asiantuntijaläusuntoihin. Kuntaliittohan myös ottaa tietysti aika vahvasti kantaa tähän kohtaan, mitä tässä nyt ollaan käsittelemässä. Siellä muun muassa todetaan näin:

”Hallituksen esitys valtionosuuslain muuttamisesta ja kuntarakennelain pykälien muuttamisesta on tässä vaiheessa lakipykälä- ja budjettitekniikan yksityiskohtien säätämistä. Kuntaliitolla ei ole tältä osin huomautettavaa.

Lakiesityksen yksityiskohtaisten perusteluiden alle hautautuu kuitenkin kokonaisuus ja itse pääasia eli se, kuinka kuntien valtionosuudet ja rahoitus kokonaisuudessaan kehittyvät ja kuinka kunnat selviävät niille säädettyjen tehtävien hoitamisesta. Kehityssuunta on huolestuttava. Kuntien talous heikkenee viime vuoden hyvästä tilanteesta jyrkästi jo tänä vuonna, ja ensi vuonna kuntien yhteenlaskettu tilikauden tulos painuu valtiovarainministeriön arvion mukaan miinukselle. Tälle on yksinkertainen selitys — menot kasvavat enemmän kuin tulot. Kuntien verorahoitus eli verotulot ja valtionosuudet yhteensä ovat ensi vuonna valtiovarainministeriön arvioiden mukaan vain 0,2 miljardia euroa suuremmat kuin ne olivat viime vuonna. Vastaavasti valtiovarainministeriö arvioi kuntien toimintakateen eli nettomenojen olevan ensi vuonna kaksi miljardia enemmän kuin vuonna 2023. Merkittävän osan tästä kasvusta selittää kunnille tuleva vastuu työllisyyspalveluiden järjestämisestä, mutta eivät toki kuntien sivistyspalvelut ja muutkaan toiminnot toteudu vuonna 2025 kahden vuoden takaisella kustannustasolla.

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut ovat kokonaisuudessaan ensi vuonna noin 5,6 miljardia euroa. Siitä valtiovarainministeriön kautta kunnille tuleva kuntien peruspalveluiden valtionosuus ja verotulomenetyksen korvaus on yhteensä vajaat 3,9 miljardia euroa. Valtionosuuksien kehitysverailu ei ole aivan yksinkertaista. Luvussa on sisällä 823 mil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

joonan euron lisäys työllisyyspalvelu-uudistuksen rahoittamiseen. Toisaalta verotulomenetysten korvaukset pienenevät noin 300 miljoonalla, mutta tämä vähennys kompensoituu, kun kunnallisveron tuotto ansiotulovähennyksen poistumisen myötä kasvaa vastavasti.

Tähän vuoteen vertailukelpoinen peruspalvelujen valtionosuus ilman TE-rahoitusta kasvaa vain 39 miljoonaa eli 2,4 prosenttia. Oletettavaa on, että kuntien nykyisten lakisääteisten tehtävien eli erityisesti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kustannusten nousu on tätä nopeampaa. Vuodesta 2022 vuoteen 2023 menojen kasvu oli perusopetuksessa 9,1 prosenttia ja varhaiskasvatuksessa peräti 13,2 prosenttia.

Heikkoa valtionosuuskehitystä selittää sote-uudistuksen pitkä varjo, joka synkistää kuntien rahoitusta edelleen lisää ensi vuonna. 'Musta perjantai' lähes päivälleen vuosi sitten toi kunnille suuremman sote-lisälaskun kuin oli siihen mennessä odotettu. Hallitus tuli vuonna 2024 kuntia vastaan 192 miljoonan euron määräaikaisella valtionosuuksien lisäyksellä — käytännössä lainalla, joka maksetaan ensi vuodesta alkaen kolmen vuoden aikana takaisin — ja siten, että vuoden 2023 takautuva pysyvän leikkauksen perintä aloitetaan vasta vuonna 2025.

Nyt nämä heikennykset ovat toteutumassa, ja vaikka hallitus kevään kehysriihessään päätti kompensoida tätä leikkausvaikutusta 277 miljoonan pysyvällä valtionosuuksien lisäyksellä, mikä nyt on toteutumassa, niin nettovaikutus on kuitenkin kunnille negatiivinen. Kuluvaan vuoteen 2024 verrattuna sote-erät pienentävät valtionosuuksia noin 150 miljoonaa euroa, ja vuoden 2023 tasoon verrattuna heikennys on noin 450 miljoonaa euroa. Nämä muutokset kohdistuvat kuntiin tasasuuruudesta asukasta kohti.

Hallitusohjelmakirjaus kuntien laajenevien tehtävien täysimääräisestä kompensatiosta ei toteudu: Kasvanut työttömyys sekä TE-palveluiden ja kotoutumisen rahoitusleikkaukset johtavat siihen, että palvelut siirtyvät kuntiin aliresursoituna. Tämä ei toteuta hallitusohjelman linjauksia kustannusneutraalista siirrosta kunta—valtio-suhteessa. Riittämätön rahoitus vaarantaa uudistuksen tavoitteet, kun kunnat joutuvat tekemään palveluihin leikkauksia tai kiristämään verotustaan jo heti vuoden 2025 alusta alkaen.

Työtä kuntien toiminnan ja talouden kannalta merkittävien normien väljentämiseksi ja kuntien toimintavapauksien kasvattamiseksi tulee kuitenkin ehdottomasti jatkaa. Työllisyyspalveluissa norminpuron tulee kohdentua toimiin, joilla palveluprosessia sujuvoitetaan ja työllisyyspalveluiden vaikuttavuutta pystytään lisäämään.”

Arvoisa herra puhemies! Tässä kuultiin asiantuntijalausuntona Kuntaliiton hyvinkin painavaa sanomaa, ja toivon, että tämäkin asiantuntijalausunto nimenomaan asiaosaajalta eli Kuntaliitolta otetaan sitten vakavasti ja huomioon päätöksiä tehdessä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Werning, olkaa hyvä.

23.31 Paula Werning sd: Arvoisa herra puhemies! Hallitus heikentää kuntien tilannetta monin tavoin. Kotoutumiskorvauksia ollaan leikkaamassa peräti 60 miljoonalla eurolla ensi vuonna. Tämä osuu erityisesti juuri niihin kuntiin, joissa on paljon maahanmuuttajia, ja vaikeuttaa kotouttamistyön järjestämistä. Samalla hallituksen tekemät sosiaaliturvaleikkaukset nostavat kuntien toimeentulotukimenoja. Nämä päätökset heikentävät kuntien mahdollisuuksia tarjota yhdenvertaisia palveluja asukkailleen.

Lisäksi hallituksen päätös leikata kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien indeksikorotusta yhdellä prosenttiyksiköllä on kohtuuton. Tämä leikkaus vie kunnilta 25 miljoonaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

euroa tilanteessa, jossa jokainen euro on enemmän kuin tärkeä. Leikkaus olisi syytä peruuttaa. Samoin hallituksen suunnitelmat vähentää valtionosuuksia 23 miljoonalla eurolla, vedoten normien purkuun, ovat epäjohtomukaisia. Normien purkaminen ei saa tarkoittaa sitä, että kunnilta vähennetään rahoitusta ilman, että niiltä poistetaan vastaava määrä velvoitteita.

Arvoisa puhemies! On selvää, että kuntatalouden tulevaisuus on vakavan paineen alla — hallituksen on kannettava siitä oma vastuunsa. Kuntien on voitava tarjota laadukkaita palveluita asukkailleen, ja tämä edellyttää riittävää rahoitusta sekä johdonmukaista ja ennakoitavaa kuntopolitiikkaa. Kuntia ei saa jättää yksin kantamaan vastuuta hallituksen päätösten seurauksista. Siksi esitimme konkreettisia toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi: työllisyysmäärärahojen lisäämistä, kotoutumiskorvausten leikkausten purkamista, valtionosuusindeksin leikkausten purkamista sekä normienpurun ja rahoituksen tasapainottamista. Olisi erittäin toivottavaa, että hallitus kuuntelee vihdoinkin kuntia ja ymmärtää, että vahvat kunnat ovat edellytys toimivalle hyvinvointiyhteiskunnalle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen, olkaa hyvä.

23.34 Saku Nikkanen sd: Arvoisa herra puhemies! Kun tässä nyt varsin laajastikin kuntien rahoituksesta kannetaan tämän esityksen myötä huolta, niin yksi huoli on vielä ehkä jäänyt vähän vähemmälle huomiolle. Nimittäin kun tämän sote-uudistuksen jälkeen kuntien on muun muassa rahoitettava investointinsa aiempaa pienemmällä tulorahoituksella, niin se edellyttää kunnilta toki entistä harkitumpaa investointien suunnittelua. Totta kai se on hyvä asia, että harkintaa ja tarkkaa suunnittelua kunnilta edellytetäänkin, mutta sitten kuitenkin meillä on paljon kasvavia kaupunkeja ja kaupunkiseutuja, joissa tämä investointipaine on varsin suuri. Tietysti nyt, kun rakennusalanakin suuren laman keskellä suorastaan kouristelee, kyllä olisi tärkeää, että kunnat myös pystyisivät investoimaan ja siellä olisi myöskin aidot mahdollisuudet vastata siihen väestönkehitykseen ja -kasvuun mutta myöskin sitten ikään kuin tulevaisuuden kannalta tehdä sellaisia investointeja, joilla myös pystytään houkuttelemaan väkeä ja yritysinvestointeja omille alueille. En ehkä taaskaan ole niin huolissani tästä pääkaupunkiseudusta, vaan enemmän maakuntien pääkaupungeista ja erityisesti niistä niin sanotuista maakuntien kakkoskaupungeista, joissa kuitenkin on paljon asukkaita ja paljon myöskin kasvupotentiaalia — joidenkin mielestä ehkä vähän vähemmän — mutta ainakin itse, kun tulen tällaisesta niin sanotusta maakunnan kakkoskaupungista, kyllä koen, että tavallaan se toimintakehys kunnalla on kaventunut varsin mittavasti, ja tähän meidän tarvitsisi löytää ratkaisuja. Siihen ei ehkä paras mahdollinen ratkaisu ole se, että kuntien taloutta entisestään kiristetään.

Kaikilla investoinneilla ei välttämättä se investointipaine ole siellä uudiskohteissa, vaan meillä on myöskin valtava määrä korjausinvestointeja, jotka kipeästi odottavat rahoitusta. Esimerkiksi tässä hiljattain uutisoitiin liikuntapaikkarakentamisen osalta näistä meidän uimahalleista, joita kunnat käytännössä suurimmilta osin ylläpitävät, ja niiden valtavasta korjausvelasta. Kun sitten taas mietitään uimahalleja ja niiden merkitystä meidän kansanterveystyölle ja kansamme hyvinvoinnille eri puolilla Suomea, niin ollaan sitten jo todella isojen kysymysten äärellä, sillä ei tämänkaltaista uimahalliverkkoa, mitä Suomenniemellä on, löydy edes muista Pohjoismaista, vaan meillä on ihan poikkeuksellisen laaja verkko näitä kuntien ylläpitämiä uimahalleja, joissa eri ikäiset ja eri kuntoiset pystyvät pitämään huolta omasta hyvinvoinnistaan. Jopa tilanteissa, joissa mikään muu liikuntamuoto ei enää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

käy, vesiliikunta on mitä useimmin ikään kuin se viimeinen mahdollisuus kuntoilla ja pitää huolta itsestään. Tämän havainnon tekee hyvinkin helposti astelemalla oman kotikuntansa uimahalliin ja katsomalla esimerkiksi, minkä ikäistä ja minkä kuntoista väkeä siellä päiväsaikaan liikkuu. Ja sitten kun tekee tämän havainnon, niin tulee johtopäätökseen, että näitä todellakin tarvitaan. Sitten kun katsoo vähän tarkemmin ympärilleen, missä kunnossa ne uimahallit näissä eri kunnissa ovat, niin tulee myös siihen johtopäätökseen, että eihän tällainen rakennus voi kauaa enää palvella näitä huonokuntoisia kuntalaisia täällä meidän kotikunnassamme.

Eli tätä rahoitusta näihin investointeihin ilman muuta tarvitaan, ja siksikin esimerkiksi liikuntapaikkojen rakentamisen investointeihin tehty leikkaukset osana tätä kokonaisuutta ovat taas yksi pieni rikka rokassa, kuten joku voi puhua, mutta kyllä tästä on selvää näyttöä jo siinä, että kuntien investointisuunnitelmat liikuntapaikkarakentamiseen ovat nyt ennätysalhaalla, ja tätä vauhtia ne siellä pysyvät. Eli kyllä tässä nyt hallitukselta ja hallituspuolueilta tarvitaan toimia, että nämä investointihankkeet saadaan liikkeelle, mutta tällaisilla esityksillä niitä ei kyllä tulla saamaan liikkeelle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

23.39 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Vielä näitä kuntien lukuja. Kuntien ulkoiset menot ovat suuruusluokaltaan noin 23 miljardia euroa vuodessa tällä hetkellä, ja me puhumme tästä 3,4 miljardista, joka kuuluu peruspalvelujen valtionosuuteen, joka on noin 15 prosenttia kuntien kaikista menoista, jos sitä suhteuttaa siihen, eli sinänsä puhutaan merkittävästä osasta. Kunnilla on paljon muitakin tuloja, ja aika lailla omien verotulojen varassa pääosin kuitenkin toimitaan, mutta nämä valtionosuusjärjestelmät tasaavat kuntien välisiä eroja.

No sitten, jos katsotaan tätä yleistä tilannetta, niin valtio on sitoutunut aina korvaamaan uudet tehtävät ja velvoitteet. Varmasti sen pitäisi toimia myöskin toisinpäin: silloin kun sanotaan, että byrokratiaa puretaan ja saadaan sitä kautta säästöjä aikaiseksi, luulisi, että se toimisi juuri niinkin päin sitten. Nyt kun tässä on esimerkkinä tämä byrokratian purku, jossa tosiasiallisesti on muutama miljoona saatu byrokratiaa säännöspohjaisesti purettua, niin silti leikataan 23 miljoonaa. Ja sitten kun tämä jatkuu neljä vuotta, siitä tulee kohta sadan miljoonan potti, ja jos ei tätä byrokratian purkua tehdäkään sitten siinä laajuudessa kuin tämä sata miljoonaa edellyttää, niin se näkyy kuntien taloudessa todella isosti. Sinänsä näitä pitää tarkastella tämäntyyppisenä kunta—valtio-suhteen tarkasteluna eikä yksittäisinä asioina.

Joillekin isoille kunnille tämä tilanne on varmaan vähän helpompi, mutta kyllä voi ajatella, että kun katsoo esimerkiksi Pirkanmaata, niin se on Suomi pienoiskoossa: siinä keskustaupunki ja sen ympärillä olevat kunnat pärjäävät kohtuullisesti, mutta heti kun mennään sinne reunoille, niin siellä kyllä ovat todella isot haasteet edessä. Siellä on muuttotappiokuntia todella monia ja talous supistuu tästä syystä, ja sitten kun väki vanhenee ja keski-ikä nousee siitä syystä, että nuoret lähtevät sieltä ja muuttavat muualle, niin se johtaa vielä kiihtyvään kierteeseen, ja palveluntarvetta on.

Eli kuntien osalta nämä tulevat olemaan todella isoja leikkauksia. Monet kunnat ovat haasteen edessä pelkästään jo tästäkin syystä, mutta sitten kun tehdään nämä valtion toimenpiteet, joita tässä nyt on monia lueteltu ja mitkä tulevat vaikuttamaan lähivuosina, niin kuntatalous on ison haasteen edessä lähivuosina. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Furuholm.

23.42 Timo Furuholm vas: Kiitos, arvoisa puhemies! Ehkä loppukaneettina ja tuosta edustaja Nikkanen puheenvuorosta inspiroituneena: Tämä käsiteltävä asiakohtahan pitää sisällään tämän TE-palveluiden siirron, ja se tuo mukanaan paljon mahdollisuuksia, mitkä kunnissa toivottavasti kyetään hyödyntämään. Työpaikat, koulutus, kaikki tällaiset, kun ovat lähempänä toisiaan, niin se tuo toisissaan valtavasti mahdollisuuksia. Totta kai siinä on kysymys tästä rahoituksesta, mutta se, mistä Nikkanen puhui, oli juuri näistä uimahalleista ja ylipäättään liikuntapaikoista, ja ehkä jos ajatellaan kuntataloutta, niin oleellinen seikka tällä hetkellä olisi se, ettei hallituksen suunnasta, valtion suunnasta, tule nyt lisää sellaisia vaateita tai toimia, jotka sitten sitä kuntataloutta koettelevat.

Edustaja Nikkanen nosti tämän liikuntapaikkarakentamisen. Siinä on esimerkiksi tammoinen hyvä työkalu, mikä on helpottanut kuntia tekemään näitä kansanterveyden kannalta tärkeitä liikuntapaikkainvestointeja. Niissä on tarkat kriteerit, miten sitä rahaa sitten eri hankkeille annetaan. Nämä ovat olleet tavallaan myös tammoinen hyvä kannustin kunnille mutta samaan aikaan vieneet kunnilta sitten sitä painetta pois niistä hankkeista, ja ne ovat pystyneet sitä rahaa käyttämään muihin palveluihin. Samanlainen konsepti on tämä pyöräteiden kehittämisohjelma, josta nyt hallitus on valitettavasti, kuten tuosta liikuntapaikkarakentamisestakin, leikannut ison siivun, ja tämä osuu nimenomaan, kuten edustaja Lyly tuossa mainitsi, näihin pienempiin paikkakuntiin. Siellä on pystytty tekemään tammoisia poikkeuksellisen hyviä pyörätiehankkeita juuri sillä, että valtio on lähtenyt siihen mukaan, mutta tätä rahaa ei ole tulevaisuudessa enää tarjolla.

Ehkä semmoinen pieni huoli, kun tässä on tätä Liikenne 12 -suunnitelmaakin nyt sorvattu, on se, että tavallaan liikenteen osalta ei tulisi enempää vaatimuksia sinne kuntien suuntaan, vaan pysyttäisiin siinä nykyisessä järjestyksessä, että tiedetään, mitkä tiet kenellekin kuuluvat ja päinvastoin. Varsinkin isoissa kaupungeissa olisi sitten taas toisaalta hyvä, jos valtio pystyisi tukemaan joukkoliikennehankkeita. Nämä olisivat ilmastotavoitteiden ja näiden kaupunkien kasvun toimivuuden kannalta todella tärkeitä seikkoja.

Mutta tässä tämä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

23.45 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä vielä innostuin muutama huomion tuomaan esiin. Tässä edustajat Nikkanen ja Furuholm, jotka ovat tunnetusti kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettuja urheilumiehiä — varsinkin edustaja Furuholm on kansainvälisestikin tunnettu urheilumies, Nikkasesta nyt en ole ihan varma... [Puhuja nauraa] — Anteeksi, herra puhemies.

Halusin vielä kuvata lähinnä sitä, että kun kuntapäättäjänä olen neljä kautta ollut tuolla Varkaudessa, niin tavallaan se haaste siinä kuntarahoituksessa on todellinen. Eliikkä siellä lasten leikkipaikkojen ja sitten liikuntapaikkojen toteutumisen osalta on ollut joka vuosi haasteellisempaa. Ja nyt tavallaan tässä, kun puhutaan kuntarahoituksesta, se haaste vain vielä vaikeutuu. Tietysti, kun ajatellaan niitä lasten leikkipaikkoja, nehan ovat äärimmäisen tärkeitä, ja se ei ole ollenkaan hyvä juttu, jos niitä joudutaan vähentämään. Samaten kun sitten tämän ilmastomuutoksen myötä esimerkiksi jäähalleja ja jääulkoilupaikkoja tarvitaan, niin tietysti niille tarvitaan sitten vielä satsauksia sen osalta, että tarvitaan halleja ja sitten näitä putkistoja, millä sitten kenttiä jäädytetään. Ne ovat ihan sitä todellista haas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 130/2024 vp

tetta, mihin siellä kuntapäättäjänä sitten törmätään. Ja toki se voi olla vähän vielä ristiriitaista, jos edelleenkin ajatellaan hallitusohjelmaa, kun siellä hallitusohjelmassahan tietysti hienosti puhutaan liikkuvasta Suomesta. Toki siellä äitiyspakkauksessa se pallo oli, se oli hieno ele, mutta lähinnä sitten, jos ajatellaan muuta, vakavampaa liikkumista ja harrastusmahdollisuuksia, se on tietysti ikävää, että vähän niin kuin tämän kuntarahoituksen piene-
nemisen myötä sitten todellisuudessa ne voivat heiketä.

Tämmöisen huolen halusin vielä tässä vaiheessa tuoda. — Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.